

Ob man vor dem Sterben fliehen möge

MAARTEN LUTHER

Bijbelse raadgevingen van Luther in de coronacrisis

Ob man vor dem Sterben fliehen möge

Ob man vor dem Sterben fliehen möge

MAARTEN LUTHER

Bijbelse raadgevingen van Luther in de coronacrisis

Ob man vor dem Sterben fliehen möge

Redactie: A. Visser

Vertaling: R. Blom

ISBN: 9789082919899

NUR: 700

© 2020 SCIENTIAE - ALBLASSERDAM

Alle rechten voorbehouden.

www.scientiae.nl

Inhoud

Woord vooraf	7
Inleidende woorden tot Johannes Hus	10
1. De zwakken en de sterken	12
2. De dood ontvluchten	14
3. Gods beloften tot troost	25
4. Een roekeloze ijver	29
5. Aansporingen en raadgevingen	34
6. Begraven van de slachtoffers	37
7. Oproep tot gebed	40

Woord vooraf

Het oordeel van God over ons land, ons volk en onze kerken kon niet langer uitblijven. De zonden stegen tot zo'n ontstellend gruwelijke hoogte dat niemand het kan verbazen dat God, die de schuldige geenszins onschuldig houdt, met Zijn oordelen is gekomen. Het nationale en brutale atheïsme heeft onze God zo'n lange tijd in het aangezicht geslagen en Hem zo openlijk uitgedaagd om Zijn bestaan te tonen, dat het de maat van Zijn verdraagzaamheid heeft volgemaakt. De acceptatie van de evolutietheorie op onze scholen, universiteiten en zelfs in onze kerken heeft onze goede Schepper dermate getergd dat Hij wel moest komen met de betoning van Zijn gezag om alle mond te stoppen. De Babylonische hoogmoed, die haar zekerheid vindt in een schijnbaar onstuitbare economische groei en een samensmelting van talen en natiën in onoverwinnelijke machtsblokken, is met een schok tot stilstand gebracht door de Onderhouder van deze wereld om te ondervinden: "zonder Mij kunt gij niets doen." De ontelbare hoeveelheid roepstemmen, lokkingen, nodigingen en dreigingen door Gods dienaars heeft het hart van ons (kerk)volk vet gemaakt. Hoe vaak heeft het in onze kerken geklonken: "Vreest 's HEEREN macht en dient Zijn Majesteit; juicht, bevend op 't gezicht van Zijn vermogen, en kust den Zoon, van ouds u toegezeid, eer u Zijn toorn verdelg' voor aller ogen; u op uw' weg tot stof doe wederkeren, wanneer Zijn wraak, getergd door uw gedrag, U onverhoeds, zou door haar gloed verteren, tot staving van Zijn langgehoond gezag." Maar waar is de vrucht? Waar is het

kussen van de Zoon? Waar is het vrezen van Zijn Majesteit en het beven op het gezicht van Zijn vermogen? Onze lauwheid, ongeloofigheid en onbekeerlijkheid heeft gezocht naar het einde van Gods geduld, en heeft de grens nu gevonden. Het bloed van tienduizenden ongeborn kindjes, die jaarlijks in abortusklinieken worden vermoord en als medisch afval worden afgevoerd, roept tot de God des levens om wraak zodat Hij niet anders kan dan bezoeking doen over zoveel wreedheid en goddeloosheid. De steeds verder voortgaande acceptatie van Sodomitische zonden in de wereld en in onze kerken heeft de gramschap opgewekt van God die deze roepende zonden in Sodom en Gomorra het zwijgen oplegde door een regen van vuur en zwavel. Het land, wat als geen andere natie is gezegend met verbondsweldaden en een wonderlijk rijke bediening van Gods lieve Geest, heeft het uitgeroepen: "Laat ons Hun banden verscheuren en Hun touwen van ons werpen." De biddende natie, het Jeruzalem van het westen, is geworden tot een promotor en aanjager van de meest walgelijke en onnatuurlijke zonden over de gehele wereld, zodat het de blindste heiden doet sidderen om zoveel vrijpostige brutaliteit.

En nog altijd blijft staan: "Hij plaagt of bedroeft des mensenkinderen niet van harte." Ook deze roepstem en ook dit oordeel wil ons brengen tot de belijdenis: "Laat ons onze wegen onderzoeken en doorzoeken, en laat ons wederkeren tot den HEERE. Laat ons onze harten opheffen, mitsgaders de handen, tot God in den hemel, zeggende: Wij hebben overtreden, en wij zijn wederspanning geweest, daarom hebt Gij niet gespaard." Opdat we in deze weg van schuldertekening en schuldbelijdenis zouden mogen leren: "Als Hij bedroefd heeft, zo zal Hij Zich ontfermen, naar de grootheid Zijner goedertierenheden."

Nog altijd staat de Zaligmaker met wijd uitgestrekte armen, nog altijd weent Hij over onze zielen, nog altijd roept Hij welmenend en indringend: Nederland, Nederland, hoe menigmaal heb Ik u willen

bijeenvergaderen gelijkerwijs een hen haar kiekens, maar gij hebt niet gewild. Nog altijd heeft Hij geen lust in onze dood maar daarin dat wij ons bekeren en leven zouden. Nog altijd is de fontein geopend tegen de zonden en tegen de onreinheid. Nog altijd is er een wederkeer mogelijk voor de verloren zonen en verloren dochters van Nederland die alles hebben doorgebracht. Nog altijd geldt de oproep: “Zo gij Zijn stem dan heden hoort, Geloof Zijn heil- en troostrijk woord; Verhardt u niet, maar laat u leiden.” Dat dit oordeel ons aangrijpen en wakker schudden mocht: Christus staat op de drempel van ons land, om ons te verlaten, en Hij keert Zich nog eenmaal om en spreekt ons toe: “Zo waarachtig als Ik leef, spreekt de Heere HEERE, zo Ik lust heb in den dood des goddelozen! maar daarin heb Ik lust, dat de goddeloze zich bekere van zijn weg en leve. Bekeert u, bekeert u van uw boze wegen, want waarom zoudt gij sterven, o huis Israëls?”

Deze vertaling van het boekje van Maarten Luther mocht er toe dienen om te leren hoe wij ons hebben te gedragen in dit oordeel. Hoe wij ons behoeden voor roekeloosheid, overbezorgdheid en liefdeloosheid tot onze naaste. Maar boven alles mocht het ons brengen tot waarachtige bekering en een wederkeer tot God. Hoe heerlijk zou het zijn als het op goede gronden voor ons mocht zijn in alle bange tegenspoed: “Zijn machtig’ arm beschermt de vromen, en redt hun zielen van den dood; Hij zal hen nimmer om doen komen, in duren tijd en hongersnood. In de grootste smarten, blijven onze harten, in den HEER gerust; ‘k Zal Hem nooit vergeten, Hem mijn Helper heten, al mijn hoop en lust.”

A. Visser (redactie)

Inleidende woorden tot Johannes Hus

*A*n de eerwaarde Dokter Johannes Hus, pastoor van Wroclaw, samen met zijn collega's in het Evangelie van Christus.

Genade en vrede van God onze Vader en de Heere Jezus Christus. Uw vraag die u aan ons hier in Wittenberg gestuurd heeft, namelijk of het een christen past om een rondgaande dodelijke ziekte te ontvluchten, heb ik al een tijd geleden ontvangen en ik had er ook allang op moeten antwoorden. Maar God de Almachtige heeft me een poosje stevig onder de tucht en de roede gehouden, zodat ik niet veel kon lezen en schrijven. En ik dacht ook: God, de Vader aller barmhartigheid, heeft u zo rijkelijk en met veel kennis der waarheid in Christus begiftigd, dan zult u door Zijn Geest en genade ook wel alleen en zonder onze hulp over zulke grote vragen kunnen beslissen en oordelen.

Maar u blijft aandringen en vernedert uzelf zodanig dat u ook onze mening hierover wilt weten. Dit omdat u wilt dat we overal hetzelfde gezind zijn en dezelfde leer hebben, zoals Paulus leert in 1 Korinthe 1 vers 10: *“Maar ik bid u, broeders, door den Naam van onzen Heere Jezus Christus, dat gij allen hetzelfde spreekt en dat onder u geen scheuringen zijn, maar dat gij samengevoegd zijt in één zelfden zin en in één zelfde gevoelen”* in 2 Korinthe 13 vers 11: *“Voorts, broeders, zijt blijde, wordt volmaakt, zijt getroost, zijt eensgezind, leeft in vrede; en de God der liefde en des vredes zal met u zijn”* en in Filippenzen 2 vers 2: *“Zo vervult mijn blijdschap, dat gij*

moogt eensgezind zijn, dezelfde liefde hebbende, van één gemoed en van één gevoelen zijnde.”

Daarom geef ik u hierbij mijn mening voor zover God mij genade verleent en ik het begrip heb. Zoals het hoort wil ik mijn mening ook in alle nederigheid aan uw wijsheid en aan die van alle vrome christenen onderwerpen zodat ook u erover beslist en oordeelt. Nu het geschreeuw vanwege de dood ook hier (in Wittenberg) en overal klinkt, heb ik mijn mening ook in druk gepubliceerd, in de hoop dat ook anderen behoefte hebben aan dit onderwijs en het kunnen gebruiken.

1. De zwakken en de sterken

In de eerste plaats zijn er mensen die er sterk op aandringen dat we niet moeten vluchten in tijden van doodsgevaar, maar dat we stil moeten worden voor God en geduldig de straf afwachten in een waarachtig en vast geloof, omdat sterven een straf van God is die we vanwege de zonde hebben gekregen. Zij beschouwen vluchten bijna als onrecht en als het wantrouwen van God. Anderen, vooral zij die geen ambt bekleden, denken echter dat je wel zou mogen vluchten.

Zij die vinden dat je niet moet vluchten kan ik vanwege hun goede bedoelingen in niets tegenspreken. Want zij prijzen een goede zaak aan, namelijk een sterk geloof. Ze zijn ook te prijzen omdat zij graag in alle christenen een sterk en vast geloof zouden zien. Het hoort ook niet bij een beginnend geloof om de dood te verwachten, waarvoor ook bijna alle heiligen gebedd hebben en nog beven. Maar wie zou hen niet loven die in alle ernst zo gezind zijn dat ze de dood klein achten en zich gewillig aan Gods roede onderwerpen? Voor zover dit ook zonder proefing van God gepaard gaat, zoals we nog zullen horen.

“Wie zou hen niet loven die in alle ernst zo gezind zijn dat ze de dood klein achten en zich gewillig aan Gods roede onderwerpen?”

Maar omdat het zo is gesteld onder de christenen dat de sterken weinig zijn en de zwakken veel, is het niet mogelijk om iedereen met dezelfde last op te zadelen. Een sterke gelovige kan vergif drinken en het doet hem geen kwaad volgens Markus 16 vers 18: *“Slangen zullen zij opnemen; en al is het dat zij iets dodelijks zullen drinken, dat zal hun niet schaden”* maar een zwakke gelovige zou zich dood drinken. Petrus kon op de zee lopen omdat hij sterk was in het geloof; maar omdat hij daarna twijfelde en zwak was in het geloof zonk hij en zou hij verdrinken. Als een sterke man met een zwakke man loopt, moet hij zich aanpassen zodat hij niet naar zijn eigen kracht loopt, anders zou hij de zwakke al snel de dood in jagen. Nu wil Christus Zijn zwakken echter niet verwerpen, zoals Paulus ons in Romeinen 15 vers 1 leert: *“Maar wij die sterk zijn, zijn schuldig de zwakheden der onsterken te dragen en niet onszelven te behagen.”*

2. De dood ontvluchten

Om kort te gaan: de dood ontvluchten kan op twee manieren gebeuren. De eerste manier is een ontvluchten tegen Gods woord en bevel. Bijvoorbeeld, wanneer iemand gevangen zou worden gezet om Gods woord en de dood zou ontvluchten door te ontkennen of herroepen. In zo'n geval heeft iedereen een openbaar bevel en gebod van Christus om niet te vluchten, maar te sterven, zoals hij zegt in Mattheüs 10 vers 33: *“Maar zo wie Mij verloochend zal hebben voor de mensen, dien zal Ik ook verloochenen voor Mijn Vader, Die in de hemelen is”* en in Mattheüs 10:28: *“Vreest niet voor degenen die het lichaam doden en de ziel niet kunnen doden; maar vreest veelmeer Hem Die beide ziel en lichaam kan verderven in de hel.”*

Op dezelfde manier zijn degenen die in het geestelijke ambt zijn, zoals predikanten en zielzorgers, ook verplicht om te blijven als er veel stervens- en doodsnoed is. Want er is een openbaar bevel van Christus in Johannes 10 vers 11 en 12: *“Ik ben de goede Herder; de goede herder stelt zijn leven voor de schapen. Maar de huurling en die geen herder is, wiens de schapen niet eigen zijn, ziet den wolf komen, en verlaat de schapen, en vliedt; en de wolf grijpt ze en verstroot de schapen.”*

Want juist in het sterven hebben mensen het geestelijke ambt het allermeest nodig omdat het met Gods Woord en de sacramenten de gewetens kan sterken en troosten om de dood in geloof te overwinnen. Maar als er vele predikers zouden zijn en ze het onderling eens werden om een deel van hen weg te sturen, zodat er niet onnodig veel gevaar

zouden lopen, dan denk ik dat dit geen zonde is. Want dan wordt voldoende in de ambten voorzien en zij die weggingen zouden gewillig en bereid zijn te blijven als dat nodig was. Zo lezen we ook van Athanasius (296-373) dat hij van zijn kerk wegvluchtte om zijn leven te redden omdat er verder velen waren die het ambt konden waarnemen. Evenzo lieten de broeders in Damaskus de apostel Paulus in een mand over de muur zodat hij ontkwam (Handelingen 9:25) en in Handelingen 19:30 liet hij zich door de discipelen tegenhouden zodat hij zich niet onnodig op de markt in gevaar begaf.

“Volgens deze regel zijn ook allen die in wereldlijke ambten zijn, zoals burgemeesters, rechters en dergelijke, schuldig om te blijven.”

Volgens deze regel zijn ook allen die in wereldlijke ambten zijn, zoals burgemeesters, rechters en dergelijke, schuldig om te blijven. Want ook hier is het Gods Woord dat de wereldlijke overheid beveelt de stad en het land te regeren, beschermen en beheren zoals Paulus in Romeinen 13 vers 4 zegt: “*Want zij is Gods dienares, u ten goede.*” Het is dan ook een zeer grote zonde om een hele gemeenschap die aan u toevertrouwd is, zo zonder hoofd en regering in allerlei gevaar te laten zitten, zoals vuur, moord, oproer en allerlei ongeluk dat de duivel kan aanrichten omdat er geen orde is. En Paulus zegt in 1 Timotheüs 5:8: “*Doch zo iemand de zijnen en voornamelijk zijn huisgenoten niet verzorgt, die heeft het geloof verloochend, en is erger dan een ongelovige.*” Maar als ze uit grote zwakheid toch vluchten, dan moeten ze zorgen dat ze voldoende regeerders in hun plaats stellen, zodat de gemeenschap goed voorzien en beschermd is. En zoals hierboven gezegd, moeten ze goed in de gaten houden dat alles goed verloopt.

Wat ik nu van deze twee soorten ambten gezegd heb, is ook van

toepassing op alle personen die door een bepaalde dienst of plicht aan elkaar verbonden zijn. Zo moet een knecht niet bij zijn heer wegvluchten, een dienstmeisje niet van haar vrouw, of het moet zijn met medeweten en toestemming. Omgekeerd mag een heer zijn knecht niet in de steek laten of een vrouw haar dienstmeisje, tenzij ze op een andere manier of ergens anders voldoende in hun behoeften voorzien. Want in al deze situaties is het Gods gebod dat knechten en dienstmeisjes gehoorzaam moeten zijn en gebonden zijn.

Omgekeerd moeten heren en vrouwen hun personeel verzorgen. Zo zijn ook vader en moeder tegenover de kinderen, en omgekeerd de kinderen tegenover vader en moeder aan Gods gebod gebonden om te dienen, te helpen, enzovoorts. En dezelfde plicht, vanwege hun loon, hebben ook zij die een openbaar beroep hebben zoals artsen, agenten, soldaten, enzovoorts. Zij mogen niet vluchten, tenzij ze zich laten vervangen door voldoende bekwame en door de overheid geaccepteerde vertegenwoordigers.

“Ook zij die een openbaar beroep hebben zoals artsen, agenten, soldaten, mogen niet vluchten.”

En waar verder geen ouders zijn, daar zijn ook de voogden en naaste vrienden verplicht om bij hun vrienden te blijven of tenminste ijverig ervoor zorgen dat er in hun plaats anderen zijn die hun zieke vrienden verzorgen. Ja, een buur kan zelfs niet vluchten als er verder geen anderen zijn die de zieken in hun plaats kunnen verzorgen. Want in deze gevallen moet vooral voor het woord van Christus in Mattheüs 25 vers 43 gevreesd worden: *“Ik was een vreemdeling en gij hebt Mij niet geherbergd; naakt en gij hebt Mij niet gekleed; krank en in de gevangenis en gij hebt Mij niet bezocht.”* Door dit woord zijn wij allemaal aan elkaar gebonden zodat niemand de ander in zijn noden mag verlaten, maar

verplicht is hem bij te staan en te helpen zoals hij zelf zou willen dat anderen hem hielpen.

Maar waar zulke nood niet is en er verder genoeg mensen zijn die kunnen verzorgen (hetzij door eigen wil of plichtsgevoel, hetzij op verzoek van zwakgelovigen), zodat niemand u nodig heeft, en vooral wanneer de zieken uw hulp niet willen maar juist afwijzen, dan geloof ik dat het u vrij staat te vluchten of te blijven. Is iemand moedig en sterk in het geloof, laat hij in de Naam van God blijven, hij zondigt daardoor zeker niet. Maar is iemand zwak en vol vrees, laat hij in de Naam van God vluchten, omdat hij dat kan doen zonder zijn plicht tegenover zijn naaste te verwaarlozen. Die wordt tenslotte door anderen voldoende uitgevoerd.

“Het sterven en de dood ontvluchten is iets natuurlijk, door God ingeplant en niet verboden als het niet tegen God of de naaste is.”

Want het sterven en de dood ontvluchten is iets natuurlijk, door God ingeplant en niet verboden als het niet tegen God of de naaste is, zoals Paulus in Efeze 5 vers 29 zegt: *“Want niemand heeft ooit zijn eigen vlees gehaat, maar hij voedt het en onderhoudt het.”* Ja, het is een gebod dat iedereen zijn lichaam en leven in stand houdt en niet verwaarloost zo veel hij kan, zoals Paulus in 1 Korinthe 12 vers 21 en verder zegt, dat God de ledematen in het lichaam geplaatst heeft, zodat altijd het ene lidmaat voor het andere zorgt en werkt.

Het is ook niet verboden, maar juist veelmeer geboden, dat wij in het zweet onzes aanschijns ons dagelijks voedsel, kleding en alle behoeften moeten zoeken (Genesis 3:19). En ook dat we schade of nood zoveel mogelijk moeten vermijden, zolang dat de liefde en plicht tegenover onze naaste niet schaadt of onder druk zet. Hoeveel logischer is het

dan om het behoud van uw leven te zoeken en de dood te ontvluchten, mits dat kan zonder de naaste te benadelen, zoals Christus Zelf in Mattheüs 6 vers 25 zegt: *“Zijt niet bezorgd voor uw leven, wat gij eten en wat gij drinken zult, noch voor uw lichaam, waarmede gij u kleden zult. Is het leven niet meer dan het voedsel, en het lichaam dan de kleding?”* Maar als iemand zo sterk in het geloof is, dat hij vrijwillig naaktheid, honger en nood kan lijden zonder God te verzoeken, en zich daar niet onderuit wil werken als hij kon, laat hij dan zijn gang gaan en diegenen niet minachten die dat niet doen of niet kunnen doen.

Er zijn immers genoeg voorbeelden uit de Schrift die bewijzen dat het op zichzelf geen onrecht is om de dood te ontvluchten: Abraham was een grote heilige, maar toch vreesde en ontvluchtte hij de dood met het voorwendsel dat Sara zijn zus was (Genesis 12:12). Maar omdat hij dat deed zonder zijn naaste te benadelen of te verwaarlozen, wordt het hem niet als zonde aangerekend. Zo deed ook zijn zoon Izak (Genesis 26:7). Zo vluchtte ook Jakob voor zijn broer Ezau om niet gedood te worden (Genesis 27:43). Zo vluchtte David voor Saul (1 Samuël 19:10) en Absalom (2 Samuël 15:14). Ook Elia (1 Koningen 19:3), de moedige profeet, toen hij de profeten van Baäl in groot geloof gedood had, vreesde en vluchtte de woestijn in toen koningin Izebel hem bedreigde. En vóór hem Mozes: toen de koning van Egypte hem zocht, vluchtte hij naar het land Midian (Exodus 2:15) en zo zijn er nog vele anderen. Al deze mensen zijn gevluht voor de dood als ze konden en hebben het leven gered, echter wel zo dat ze de naaste daarmee niet benadeeld hebben, maar ze hebben van tevoren gedaan waartoe ze verplicht waren.

Goed, kunt u dan tegenwerpen: deze voorbeelden gaan niet over een sterfbed of over een besmettelijke ziekte, maar over de dood die door vervolging komt. Mijn antwoord: De dood is de dood, waardoor hij ook veroorzaakt wordt. Zo noemt God in de Schrift (Ezechiël 14:21) Zijn vier plagen: besmettelijke ziekte, honger, zwaard en wilde dieren. Als u nu voor één of enkele van deze met God en een goed geweten

kunt vluchten, waarom dan niet voor alle vier? De vorige voorbeelden laten zien hoe de geliefde heilige vaders het zwaard ontvlucht zijn. Maar het is toch goed bekend dat Abraham, Izak en Jakob met zijn zonen Gods tweede plaag ontvluchtten, namelijk de honger en hongersnood, toen ze vanwege de hongersnood naar Egypte trokken, zoals we in Genesis lezen. Waarom zou u dan ook niet voor de wilde dieren vluchten? Ik hoor weleens: 'Als een oorlog of de Turken zouden komen, dan mag niemand uit het dorp of de stad vluchten, maar moeten allen de straf van God door het zwaard afwachten.' Wat mij betreft is dat deels waar: wie zo sterk in het geloof is, laat hij erop wachten, maar laat hij niet vervloeken wie vlucht.

Want anders zou er ook niemand mogen vluchten als zijn huis in brand staat, of komen helpen om te redden, want ook vuur is een straf van God. En wie in het water valt zou dan niet naar de oever mogen zwemmen maar zich aan het water als goddelijke straf moeten overgeven. Welnu, bent u daartoe in staat? Doe het dan en verzoek God niet. Maar laat anderen doen wat ze kunnen. Een ander voorbeeld: als iemand zijn been zou breken, of verwond of gebeten was, dan zou hij het niet mogen laten genezen maar hij zou moeten zeggen: 'Het is Gods straf, die wil ik dragen, totdat het vanzelf geneest.' Vorst in de winter is ook Gods straf waaraan u zou kunnen sterven. Waarom warmt u zich dan toch bij het vuur of in huis? Wees sterk en blijf in de vorst tot het weer warm wordt! Op deze manier zouden we al snel geen apotheek, geen geneesmiddelen en geen artsen meer hebben, want alle ziekten zijn Gods straf.

Honger en dorst is ook een grote straf en kwelling; waarom eet en drinkt u dan en laat u zich daardoor niet straffen tot het vanzelf ophoudt? Uiteindelijk zouden zulke redeneringen ons ertoe brengen het Onze Vader niet meer te mogen bidden en niet meer te vragen: 'verlos ons van den boze' omdat tenslotte alle kwaden Gods straf zijn. Dan mochten we ook niet meer bidden tegen de hel, of de hel ontlopen, want ook dat is Gods straf. Waar zou dit toe leiden?

“Wij moeten tegen alle kwaad bidden en ons ook daarvoor beschermen zo veel we kunnen.”

Uit dit alles kunnen we het volgende leren: wij moeten tegen alle kwaad bidden en ons ook daarvoor beschermen zo veel we kunnen. Maar wel zo, dat we niet tegen God handelen, zoals hierboven gezegd. Als God ons eronder wil hebben en ons doden, dan zal onze bescherming daar niet tegen helpen. Laat iedereen die bij doodsgevaar toch op zijn plaats moet blijven ten dienste van zijn naaste, zo gezind zijn dat hij zich aan God beveelt en spreekt: ‘Heere, in Uw hand ben ik, U heeft mij aan deze plaats gebonden, Uw wil geschiede. Want ik ben een arm schepsel, U kunt mij hierin doden en behouden, net zo goed als wanneer ik te midden van het vuur, water, dorst of in ander gevaar aan mijn plaats gebonden was.’ Maar als iemand vrij is en kan vluchten, laat hij zich dan ook aan God bevelen en zeggen: ‘Heere God, ik ben zwak en vol vrees, daarom ontvlucht ik het kwaad en doe daarvoor alles wat ik kan als dat mij beschermt. Maar tegelijk ben ik in Uw hand, in dit en in al het kwaad dat mij kan overkomen; Uw wil geschiede. Want mijn vlucht zal het niet oplossen, omdat overal niets dan kwaad en gevaar is. Want de duivel gaat rond en slaapt niet, die een moordenaar is van den beginne en overal niets dan moord en ongeluk probeert aan te richten.’

Op dezelfde manier moeten wij ook met onze naaste omgaan in alle mogelijke noden en gevaren. Staat zijn huis in brand, dan beveelt de liefde mij naar buiten te gaan en te helpen blussen. Zijn er genoeg mensen om te blussen en te helpen, dan kan ik blijven of naar huis gaan. Valt mijn naaste in het water of in een kuil, dan mag ik niet weglopen maar juist ernaartoe voor zover ik kan, en hem helpen. Zijn er anderen, die dat al doen, dan ben ik vrij. Als ik zie dat mijn naaste honger of dorst heeft, dan mag ik hem niet verlaten, maar moet ik hem te eten en te drinken geven, en dan mag ik niet aan het risico denken dat ik er arm of minder door kan worden.

Want wie een ander niet eerder wil helpen en bijstaan, dan wanneer dat zonder risico of schade voor zijn eigen lichaam of bezittingen is, die zal zijn naaste nooit helpen. Want als u helpt ziet het er altijd naar uit dat het afbreuk, gevaar, schade of verlies voor uzelf zal kunnen betekenen. Welnu, niemand kan naast zo'n buurman wonen zonder dat zijn lichaam, bezit, vrouw en kind gevaar loopt want hij moet er maar op hopen dat er geen vuur of ander ongeluk uit het huis van zijn buurman komt en hemzelf met lichaam, bezit, vrouw en kind en alles wat hij heeft, in het verderf stort.

“Want wanneer iemand de ander niet helpt, maar hem in zijn nood laat liggen en van hem weglucht, dan is hij voor God een moordenaar.”

Want wanneer iemand de ander niet helpt, maar hem in zijn nood laat liggen en van hem weglucht, dan is hij voor God een moordenaar, zoals 1 Johannes 3 vers 15 zegt: *“Een iegelijk die zijn broeder haat, is een doodslager; en gij weet dat geen doodslager het eeuwige leven heeft in zich blijvende.”* En nog eens in vers 17: *“Zo wie nu het goed der wereld heeft, en ziet zijn broeder gebrek hebben, en sluit zijn hart toe voor hem, hoe blijft de liefde Gods in hem?”* Want dat is ook één van de zonden die God de stad Sodom aanrekent, want Hij zegt door de profeet Ezechiël in hoofdstuk 16 vers 49: *“Zie, dit was de ongerechtigheid uwer zuster Sódóm: hoogmoed, zathed van brood en stille gerustheid had zij en haar dochters, maar zij sterkte de hand des armen en nooddruftigen niet.”* Zo zal ook Christus hen op de jongste dag als moordenaars verdoemen, als Hij zegt: *“Ik ben krank geweest en u heeft Mij niet bezocht.”* (Mattheüs 25:43) Maar als zij, die niet naar de armen en de zieken toe gaan, zo veroordeeld zullen worden, hoe zal het hun dan vergaan die zelfs van hen wegelopen en hen laten liggen zoals honden en zwijnen doen? Ja, hoe zal het hun vergaan die

de armen ook nog ontnemen wat ze hebben en hun nog meer ellende bezorgen zoals vandaag tirannen met de arme mensen doen die het Evangelie aannemen? Maar laat hen gaan, zij krijgen hun oordeel.

Er zijn steden en landen waar het zo georganiseerd is dat er algemene verpleeghuizen en ziekenhuizen met personeel zijn, waarheen uit alle huizen de zieken gebracht worden. Dan is het zo dat de burger niet zijn eigen huis als ziekenhuis hoeft in te richten. Deze situatie waarin er genoeg verpleeghuizen en ziekenhuizen zijn, zou fijn, lovenswaardig en christelijk zijn. Daar zou iedereen ook rijkelijk aan moeten bijdragen en bij helpen, vooral de overheid. Maar op plaatsen waar de situatie zo niet is, al zijn het er weinig, daar moeten mensen voor elkaar dokter en verpleger in de noden zijn. Anders staat de zaligheid en Gods genade op het spel. Want Gods woord en gebod luidt in Mattheüs 22 vers 39: *“Gij zult uw naaste liefhebben als uzelfen.”* en in Mattheüs 7 vers 12: *“Alle dingen dan die gij wilt dat u de mensen zouden doen, doet gij hun ook alzo”*.

Als nu de dood intreedt, dan moeten wij die erbij blijven, onszelf wapenen en troosten. Vooral als we aan de stervende gebonden zijn (zoals hierboven uitgelegd) zodat we elkaar niet verlaten of van elkaar vluchten. We moeten ons dan wapenen en troosten, en wel ten eerste hiermee dat we er zeker van zijn dat het Gods straf is die ons toegeschikt is. Niet alleen om de zonde te straffen maar ook om ons geloof en onze liefde te beproeven. Het geloof, opdat wij zien en ervaren hoe we ons tegenover God zullen opstellen, en de liefde om te zien hoe we ons tegenover onze naaste hebben te gedragen.

Ik denk weliswaar dat alle ziekte en andere plagen door de boze geesten onder de mensen gebracht worden, doordat ze de lucht vergiftigen, of ons op een andere manier de slechte lucht inblazen en daarmee het dodelijke gif in ons vlees brengen. Maar tegelijk is het ook Gods oordeel en straf waaraan wij ons met geduld onderwerpen en waarin wij ten dienste van onze naaste ons leven aan het gevaar moeten blootstellen, zoals 1 Johannes 3 vers 16 leert: *“Hieraan hebben wij de*

liefde gekend, dat Hij Zijn leven voor ons gesteld heeft; en wij zijn schuldig voor de broeders het leven te stellen.”

“Zo bitter en boosaardig is de duivel, dat hij niet alleen onophoudelijk probeert te doden en te moorden, maar er ook plezier in heeft ons angstig, verschrikt en dodelijk bevreesd te maken.”

Maar als iemand gruwet en vreest vanwege de zieken, dan moet hij moed vatten en zich zo sterken en troosten dat hij er niet aan moet twijfelen dat het de duivel is die zulke afschuw, angst en gruwen in zijn hart opwekt. Want zo bitter en boosaardig is de duivel, dat hij niet alleen onophoudelijk probeert te doden en te moorden, maar er ook plezier in heeft ons angstig, verschrikt en dodelijk bevreesd te maken. Dat doet hij zodat de dood ons zeer bitter zou worden, of in elk geval zodat ons leven geen rust of vrede meer zou hebben. Zo laat hij ons een ellendig leven leiden. Het is zijn vreugde en lust dat wij aan God twijfelen en onwillig en niet bereid zijn om te sterven. En hij wil dat wij in zulke zorg en vrees leven zoals in donker weer. Hij wil dat we Christus, ons Licht en Leven, zouden vergeten en verliezen en dat we onze naaste in zijn nood zouden laten en zo tegen God en mensen zondigen.

Omdat we nu weten dat zulke angst en vrees het spel van de duivel is, zo moeten wij ons des te minder van hem aantrekken. Ondanks de duivel moeten wij nieuwe moed vatten en zijn verschrikking afweren en afwijzen. Ons wapenen en beschermen met de volgende woorden: ‘Ga weg, duivel, met je verschrikking. Omdat jij het juist niet wilt, ga ik nu ondanks jou des te sneller naar mijn zieke naaste om hem te helpen. En ik luister niet naar jou, en ik wil tegen jou in twee dingen roemen: Het eerste is, dat ik met zekerheid weet, dat dit werk goed is

in de ogen van God en alle engelen, en dat ik door dit te doen naar Zijn wil en in de ware godsdienst leef. En juist omdat jij dit zo verafschuwt en er zo hard tegen strijdt, moet het wel zeer aangenaam zijn voor God. Hoe gewillig en blijmoedig zou ik het doen als er maar één engel was die er behagen in had en zich verheugde om mij zo bezig te zien. Maar omdat het mijn Heere Jezus Christus en het hele hemelse leger van engelen welgevallig is, en omdat het een gebod en de wil van mijn Vader is, wat zou jouw aanvechting me dan nog doen? Zou ik dan zulke vreugde in de hemel en voldoening van mijn Heere verhinderen en jou met alle duivelen in de hel mij laten uitlachen en bespotten? Zeker niet. Je krijgt het niet voor elkaar.

“Als Christus Zijn bloed voor mij heeft vergoten en Zich omwille van mij in de dood overgegeven heeft, waarom zou ik me dan niet om Zijnentwil in een klein gevaar begeven en een zwakke ziekte niet in de ogen durven kijken?”

Als Christus Zijn bloed voor mij heeft vergoten en zich omwille van mij in de dood overgegeven heeft, waarom zou ik me dan niet om Zijnentwil in een klein gevaar begeven en een zwakke ziekte niet in de ogen durven kijken? Jij kunt wel angst inboezemen, maar Christus sterkt. Jij kunt wel doden, maar Christus kan leven geven. Jij hebt wel gif in je muil maar Christus heeft nog veel meer geneesmiddelen. Zou Christus met zijn gebod, Zijn weldaden en alle troost niet veel meer in mijn geest moeten zijn dan jij, duivel, met je leugenachtige verschrikking in mijn zwakke vlees? Dat wil God nooit. Ga weg, duivel, achter mij. Hier is Christus, en ik ben Zijn dienaar in dit werk; Hij regeert mij! Amen.’

3. Gods beloften tot troost

Het andere is de vaste belofte van God, waarmee Hij allen troost die zich om de behoeftigen bekommeren zoals als in Psalm 41 vers 2-4 staat: *“Wèlgelukkig is hij die zich verstandiglijk gedraagt jegens een ellendige; de HEERE zal hem bevrijden ten dage des kwaads. De HEERE zal hem bewaren en zal hem bij het leven behouden, hij zal op aarde gelukkig gemaakt worden. Geef hem ook niet over in zijner vijanden begeerte. De HEERE zal hem ondersteunen op het ziekbed; in zijn krankheid verandert Gij zijn ganse leger.”* Zijn dat geen heerlijke en machtige beloften van God, overvloedig uitgestort over hen die zich om de behoeftigen bekommeren? Wat zou iemand nog vrezen of bewegen tegen zo’n grote troost van God in? De dienst die we aan behoeftigen kunnen bewijzen is maar iets kleins tegenover zo’n belofte en zo’n grote vergelding van God, zodat Paulus met recht tegen Timotheüs zegt in 1 Timotheüs 4 vers 8: *“De godzaligheid is tot alle dingen nut, hebbende de belofte des tegenwoordigen en des toekomstenden levens.”* Godzaligheid is niets anders dan godsdienst, en godsdienst is pas echt godsdienst als het de naaste dient.

De ervaring bewijst ook dat degenen die zulke zieken met liefde, aandacht en ernst dienen, in het algemeen behoeft worden. En als ze toch ook besmet worden, dat het hen toch niet schaadt; zoals de psalmist in Psalm 41 vers 4 zegt: *“In zijn krankheid verandert Gij zijn ganse leger.”* Dat betekent: U maakt van zijn ziekbed en zieke toestand een

gezonde toestand. Maar wanneer iemand een zieke verzorgt om eer en verdienste, en in dat werk zijn eigen voordeel zoekt, dan is het geen wonder dat hij ook besmet en bevuild wordt, zodat hij zelf achteruit gaat en ook sterft voordat hij eer of verdienste krijgt. Wie echter zijn werk doet naar de troostvolle belofte dat een arbeider zijn loon waardig is (Lukas 10:7 en 1 Timotheüs 5:18) en er loon voor aanneemt als hij dat nodig heeft, die heeft in die belofte ook een grote troost: voor hem zal gezorgd worden. God Zelf wil zijn Verzorger, ja zijn Arts zijn. O, wat een Verzorger is Hij! O, wat een Arts is Hij! Mijn beste, wat zijn alle artsen, apotheken en verzorgers tegenover God? Zou dat u geen moed moeten geven, tot de zieken te gaan en hen te dienen? Ookal zouden er zoveel builen en zoveel pest aan hen zitten als haren aan het lijf. Ookal zouden honderd ziekten uit zijn keel komen.

“O, wat een Verzorger is Hij! O, wat een Arts is Hij! Mijn beste, wat zijn alle artsen, apotheken en verzorgers tegenover God? Zou dat u geen moed moeten geven, tot de zieken te gaan en hen te dienen?”

Wat zijn alle ziekten en duivelen tegenover God die Zich hier als Verzorger en Arts aan u verbindt en verplicht? Foei en nog eens foei, pijnlijk ongeloof, dat je zulke rijke troost veracht en meer verschrikt wordt door een kleine buil en een mogelijk gevaar dan dat je je door zo'n goddelijke, zekere, trouwe belofte zou laten sterken. Wat zou het helpen als alle artsen er voor u waren en heel de wereld voor u zou zorgen en God was er niet? En omgekeerd, wat zou het uitmaken als de hele wereld bij u wegliep en geen arts bij u bleef, als God bij u bleef met zo'n belofte? Denkt u niet dat u dan door duizenden engelen omgeven wordt die op u letten, zodat u de besmettelijke ziekte met de voeten kunt vertrappen, zoals in psalm 91 vers 11 tot 13 staat: “Want Hij zal

Zijn engelen van u bevelen, dat zij u bewaren in al uw wegen. Zij zullen u op de handen dragen, opdat gij uw voet aan geen steen stoot. Op den fellen leeuw en de adder zult gij treden, gij zult den jongen leeuw en den draak vertreden.”

Daarom, lieve vrienden, laten we niet zo bevreesd zijn en de onzen, aan wie we verplicht zijn, niet verlaten en zo schandelijk vluchten voor de verschrikking van de duivel. Want daardoor heeft hij vreugde en spot en daarin hebben God en alle engelen ongetwijfeld een afkeer van ons. Want het zal ook zeker omgekeerd waar zijn, dat hij die zulke rijke beloften en Gods geboden veracht en de zijnen in nood verlaat, aan alle geboden schuldig bevonden zal worden en als een moordenaar van zijn verlaten naaste beschouwd zal worden.

Ik vrees dat zulke beloften zich dan zullen omkeren en in gruwelijke bedreigingen veranderen. En de genoemde psalm 41 zal tegen diegene omgekeerd worden: ‘Onzalig is hij, die de ellendige niet aanneemt maar van hem wegvlucht en hem verlaat. Want diegene zal de HEERE *niet* bevrijden ten dage des kwaads, maar Hij zal ook van hem wegvluchten en hem verlaten. De HEERE zal hem *niet* bewaren noch hem bij het leven behouden en zal hem op aarde *niet* gelukkig maken, maar hem overgeven in zijner vijanden begeerte. De HEERE zal hem *niet* ondersteunen op het ziekbed, noch zijn leger veranderen in zijn krankheid.’ Want met de maat waarmee wij meten, zal ons ook gemeten worden (Mattheüs 7:2) en met niets anders. Zoiets is toch vreselijk om te horen, nog vreselijker om te verwachten, en het allervreselijkst om te ervaren. Want waar God Zijn hand terugtrekt en verlaat, wat kan daar anders zijn dan één en al duivel en kwaad? Nu kan het niet anders of het vergaat iedereen zo, die zijn naaste verlaat tegen de wil en het gebod van God in, tenzij hij daarover boete doet.

Ik weet echter zeker, dat wanneer Christus of Zijn moeder bijvoorbeeld ziek waren, dat iedereen dan direct bereid was om dienaar en helper te zijn. Dan zou iedereen moedig en ijverig zijn, niemand wilde vluchten, maar juist toeschieten. Maar ze horen niet dat Hij Zelf zegt in Mattheüs 25 vers 40: “*Voorwaar zeg Ik u, voor zoveel gij dit een van*

deze Mijn minste broeders gedaan hebt, zo hebt gij dat Mij gedaan.” En als Hij over het eerste gebod spreekt, zegt hij in Mattheüs 22:39: *“En het tweede, aan dit gelijk, is: Gij zult uw naaste liefhebben als uzelfven.”* Hier ziet u dat het gebod van de liefde tot de naaste gelijk staat aan het eerste gebod, namelijk de liefde tot God. En wat u aan uw naaste doet of laat, is alsof u dat aan God Zelf gedaan of gelaten heeft.

Als u nu Christus Zelf wil dienen en voor Hem zorgen, dan heeft u hier uw zieke naaste voor u. Ga heen naar hem en dien hem, dan zult u zeker Christus in hem vinden. Niet naar de persoon, maar in Zijn woord. Maar wilt u uw naaste niet dienen? Geloof dan zeker: als het Christus Zelf was, dan deed u precies hetzelfde en liet u Hem liggen. Er is niets bij u dan alleen verkeerde gedachten, waardoor u zich onterecht inbeeldt hoe u Christus zou dienen als Hij het was. Het zijn niets dan leugens. Want wie Christus Zelf zou dienen, die dient ook zijn naaste.

Laat dat gezegd zijn tot vermaning en tot troost tegen het schandelijke vluchten en verschrikken waar de duivel ons toe aanzet. Hij vecht ons aan om tegen Gods gebod in, onze naaste te verwaarlozen en zo ter linkerzijde te zondigen.

4. Een roekeloze ijver

Anderzijds zondigen er mensen ter rechterzijde door te roekeloos in hun ijver te zijn. Daardoor verzoeken zij God en laten ze alles na waardoor ze de dood en de besmettelijke ziekte kunnen weren. Zij verachten medicijnen en vermijden niet de plaatsen en personen die de ziekte gehad hebben en genezen zijn. Ze drinken en spelen met hen en willen daarmee hun dapperheid tonen en zeggen dat alles Gods straf is. Zij roemen zogenaamd door te zeggen: als Hij hen wil bewaren, zal Hij dat toch wel doen zonder medicijnen en voorzichtigheid nodig te hebben. Zoiets is geen vertrouwen op God, maar God verzoeken. Want God heeft de medicijnen geschapen en verstand gegeven om het lichaam te verzorgen, zodat het gezond mag zijn en leven.

Wie medicijnen ter beschikking heeft, die hij kan gebruiken zonder zijn naaste te benadelen, verwaarloost zijn lichaam als hij ze niet gebruikt. En laat hij uitkijken dat hij niet door God als moordenaar van zijn eigen lichaam bevonden wordt. Want op deze manier zou u ook wel eten en drinken, kleding en uw huis kunnen verwaarlozen en ijverig kunnen zijn in het geloof door te zeggen dat God u ook zonder deze middelen wel voor honger of kou kan bewaren als Hij dat wil. Zo iemand is toch zeker een moordenaar van zichzelf.

En nog erger is het bovendien dat iemand die zijn lichaam zo verwaarloost en niet helpt om de ziekte uit alle macht tegen te houden, daardoor ook vele anderen kan besmetten en aansteken, die gezond waren gebleven als hij goed voor zichzelf gezorgd had. En zo wordt hij

ook schuldig aan de dood van zijn naaste en voor God een meervoudige moordenaar. Voorwaar, zulke mensen zouden, als er een huis in de stad in brand stond, het vuur niet tegenhouden maar de vrije loop laten, en zeggen: als God het wil, zal Hij de stad wel bewaren zonder water en zonder dat wij blussen.

Laat het zo niet zijn mijn lieve vrienden. Zo handelt u niet goed. Neem het medicijn, neem tot u wat u kan helpen. Ontsmet uw huis, uw tuin en uw straat. Vermijd personen en plaatsen waar uw naaste u niet nodig heeft. Gedraag u als iemand die een stadsbrand graag helpt blussen. Want wat is de besmettelijke ziekte anders dan een vuur, dat niet hout en stro, maar het lichaam en het leven opvreet? En denk zo: “Wel, de vijand heeft onder Gods toelating een gif en dodelijke ziekte naar ons toe gestuurd, dan bid ik nu tot God, of Hij ons genadig wil zijn en de ziekte weert. Daarna zal ik ook huizen uitroken om ze te ontsmetten, helpen de lucht te reinigen, medicijnen geven en innemen. Ik zal plaatsen en personen mijden waar ik niet nodig ben, zodat ik mezelf niet verwaarloos en bovendien daardoor misschien vele anderen vergiftig en aansteek. Zodat ik door mijn nalatigheid hun doodsoorzaak niet zal zijn.

“Maar als God mij weg wil nemen, dan weet Hij mij wel te vinden, maar dan heb ik wel gedaan wat Hij mij gegeven had om te doen.”

Maar als God mij weg wil nemen, dan weet Hij mij wel te vinden, maar dan heb ik wel gedaan wat Hij mij gegeven had om te doen. En dan ben ik niet schuldig aan mijn dood of die van anderen. Maar als mijn naaste mij nodig heeft, dan zal ik plaats noch persoon vermijden, maar vrijmoedig naar hem toe gaan en hem helpen, zoals hierboven uitgelegd.” Kijk, dat is een recht, godvrezend geloof, dat noch roekeloos noch angstig is en ook God niet verzoekt.

Omgekeerd: wie de ziekte gehad heeft en weer op krachten komt, moet ook zelf de mensen vermijden en hen niet zonder noodzaak in zijn buurt laten. Want hoewel men hem in zijn nood moet bijstaan en niet verlaten, zoals ik eerder heb gezegd, moet hij zich, nu hij eenmaal genezen is, zo tegenover hen gedragen dat niemand omwille van hem in gevaar komt en hij de doodsoorzaak van een ander wordt. “Want wie het gevaar liefheeft”, zegt de wijze (Sirach 3:26), “die zal erin omkomen.” Als de mensen in een stad zich zo gedragen, dat iedereen dapper is in het geloof als zijn naasten hem nodig hebben en omgekeerd voorzichtig als het niet nodig is, om anderen te helpen het gif tegen te gaan, dan zal het sterven in die stad zeker in genade zijn. Maar als een deel bang is en zijn naaste in nood ontvlucht en een ander deel roekeloos en de epidemie niet helpt tegengaan maar juist verspreidt, dan heeft de duivel daar vrij spel en moet de dood wel een grote vijand worden. Want aan beide kanten worden God en mens zwaar beledigd: hetzij door het verzoeken van God door roekeloosheid, hetzij door overmatige angst. En zo jaagt de duivel degenen op die vluchten en houdt hij in zijn greep wie blijft, zodat niemand hem ontloopt.

Er zijn zelfs nog ergere personen. Zij hebben de ziekte onder de leden, zonder dat anderen dat merken, en zij begeven zich onder de mensen in de veronderstelling dat zij er wel vanaf zullen komen als ze anderen besmetten en aansteken. Daarom gaan ze de straat op en de huizen in om de ziekte aan anderen, of hun kinderen en familie over te dragen. Zij menen daarmee zichzelf te redden. Ik geloof zeker dat het de duivel is die zoiets doet en een mens hiertoe aanzet om zo te handelen.

Ook heb ik gehoord dat er sommigen zijn die zo vreselijk boosaardig zijn dat ze met de ziekte onder de mensen, en in de huizen, komen omdat ze het jammer vinden dat de ziekte daar ook niet is. Ze willen de ziekte er brengen alsof het een grapje is, net als wanneer u luizen in iemands deken of vliegen in iemands kamer brengt. Ik kan het nauwelijks geloven. Als het waar is, dan weet ik niet of wij Duitsers nog

mensen of duivelen geworden zijn. Men vindt hier en daar weliswaar uiterst schaamteloze, kwade mensen; en ook de duivel zit niet stil. Maar mijn raad zou zijn, als er zulke mensen gevonden werden, dat de rechter hen bij het hoofd greep en ze aan de beul overgaf als echte moedwillige moordenaars en misdadigers. Wat zijn zulke mensen anders dan sluipmoordenaars in de stad? Ze zijn echt als sluipmoordenaars, stoten hier en daar een mes in iemand en als het nog niet gebeurd is werpen ze hier een kind en daar een vrouw door hun moedwillige besmetting neer. En niemand heeft het vervolgens gedaan. En toch gaan ze lachend door, alsof ze goed hebben gehandeld. Op deze manier is het beter om bij de wilde dieren te wonen dan bij zulke moordenaars. Deze moordenaars heb ik niets te prediken; ze horen het toch niet. Ik raad de overheid aan dat ze erop toeziet deze mensen niet te helpen doormiddel van artsen maar door middel van de beul.

“Dus als iemand de ziekte krijgt moet hij zich direct van de mensen afzonderen en snel hulp zoeken in geneesmiddelen.”

God heeft in het Oude Testament (Leviticus 13 en verder) bevolen, de zieken uit de gemeenschap te brengen en ze buiten de stad te laten wonen om besmetting te voorkomen. Zo moeten wij precies ook doen bij deze gevaarlijke ziekte. Dus als iemand de ziekte krijgt moet hij zich direct van de mensen afzonderen (of af laten zonderen) en snel hulp zoeken in geneesmiddelen. En dan moet hij in zijn nood wel geholpen en niet verlaten worden, zoals ik al voldoende besproken heb. Zo kan het gif tijdig uitgeblust worden. Niet alleen bij die persoon zelf maar ook ten behoeve van heel de gemeenschap. Die zou anders besmet kunnen raken als de ziekte onder de mensen gelaten werd.

Deze besmettelijke ziekte is nu ook in Wittenberg terechtgekomen

door besmettingen. De lucht is gelukkig nog fris en schoon. Maar door pure roekeloosheid en verzuim heeft zij enkelen vergiftigd. Desondanks speelt de duivel zijn spel met het aanzetten van mensen tot angst en vluchten. God moge hem tegenhouden! Amen.

5. Aansporingen en raadgevingen

Dit was onze opvatting en mening over het ontvluchten van de dood. Als u iets anders voor waar houdt, dan moge God het u openbaren! Amen.

Maar omdat deze brief in druk moet rondgaan, zodat ook hier mensen hem zullen lezen, lijkt het me goed er nog een kort bericht bij te schrijven, hoe u in zulke tijden van ziekte uw ziel moet richten en u moet gedragen. Daarom, hierbij datgene wat ik ook mondeling op de kansel gezegd heb en nog doe om ook mijn ambt van zielzorger, waar ik toe geroepen ben, trouw te mogen vervullen:

Ten eerste moet het volk ertoe opgeroepen worden naar de prediking in de kerk te gaan. Zo kunnen ze door daarnaar te luisteren uit Gods Woord leren hoe ze moeten leven en sterven. Want we moeten degenen die zo ruw en roekeloos zijn dat ze Gods Woord verachten, zo lang als ze leven in hun ziekte laten liggen, tenzij ze met grote ernst, met huilen en klagen hun berouw en boete bewijzen. Want wie als een heiden of een hond wil leven en daarover geen openbaar berouw heeft, aan hem bedienen we ook het sacrament niet, en we zien hem ook niet als een christen.

“Ten eerste moet het volk ertoe opgeroepen worden naar de prediking in de kerk te gaan. Zo kunnen ze door daarnaar te luisteren uit Gods Woord leren hoe ze moeten leven en sterven.”

Laat hij sterven zoals hij geleefd heeft, hij zorgt maar voor zichzelf. Want we moeten de paarden niet voor de zwijnen werpen, noch het heilige aan de honden geven (Mattheüs 7:6). Helaas is er zoveel schaamteloos en verstokt gepeupel dat noch in leven noch in sterven voor zijn ziel zorgt. Ze gaan heen en gaan liggen, en sterven ook als blokken, waarin geen redelijkheid en geen verstand is.

Ten tweede moet iedereen zich tijdig schikken en voorbereiden op het sterven door biecht (schuldbelijdenis) en sacrament elke acht of veertien dagen. En laat hij zich met zijn naaste verzoenen en zijn testament opmaken. Want wanneer dan de Heere aanklopt en hij daardoor overvallen wordt, voordat de predikant of pastor kan komen, heeft hij zelf zijn ziel verzorgd en niet verzuimd, maar zich Gode bevolen. Want het is ook niet mogelijk als er veel mensen sterven en er zijn maar twee of drie zielzorgers, dat zij hen allen kunnen bezoeken en hen eerst alle dingen zeggen en leren die een christen in stervensnood moet weten. Maar degenen die hierin nonchalant en makkelijk met zichzelf omgaan, zullen rekenschap moeten geven van deze daden en het zal hun eigen schuld zijn als er bij hun ziekbed geen dagelijks Woord gevonden zal worden. Want ze hebben het zelf veracht, terwijl God hen toch daartoe geroepen had.

Ten derde moeten mensen ertoe aangespoord worden dat ze de zieken direct in het begin al melden, als ze willen dat de pastoor of zielzorger komt. Op tijd, en voordat de ziekte de overhand neemt, en er nog helderheid en verstand aanwezig is. Dit zeg ik omdat er sommigen zijn die zo twijfelen of ze de predikant niet moeten roepen of de zieke aanmelden, tot de zieke zo ver weg is dat hij niet meer kan spreken of

denken. Dan vragen ze: “Lieve heer, spreek het goede tot hem,” enzovoorts. Maar daarvoor, toen de ziekte begon, wilden ze niet dat hij bij hen kwam, maar toen zeiden ze nog: ‘het is niet nodig, ik hoop dat het beter zal worden.’

Wat moet een trouwe predikant met zulke mensen beginnen, die noch voor lichaam noch voor ziel zorgen? Ze leven en sterven als vee. Zulke mensen moet ik dan in het laatste ogenblik het Evangelie verkondigen en het sacrament bedienen, zoals ze onder het pausdom gewend waren. Toen vroeg ook niemand of ze geloofden of het Evangelie kenden, maar het sacrament werd hen in de keel gestoken als in een broodzak. Laat het zo niet zijn, maar wie er niet van kan spreken of getuigen dat hij het Evangelie in het sacrament gelooft, begrijpt en begeert, die willen we het niet zomaar bedienen. Want ons is bevolen om het sacrament niet aan de ongelovigen, maar de gelovigen te bedienen, die hun geloof kunnen belijden en beleven. Anderen mogen leven hoe ze willen, maar wij zijn zonder schuld, omdat het in onze bediening niet ontbreekt aan prediken, onderwijzen, vermanen, troosten, bezoeken of enig ander ambt of dienst. Dit is in het kort het onderwijs dat wij aan onze mensen geven. We leggen u (Johannes Hus) dit niet op want Christus is bij u. Hij zal u goed, zonder ons toedoen, leren wat u nodig heeft. Hem zij de lof en eer, samen met God de Vader en de Heilige Geest tot in eeuwigheid, amen.

6. Begraven van de slachtoffers

Maar omdat ik er nu toe gekomen ben om over het sterven te spreken, kan ik het niet laten om ook over de begrafenis iets te zeggen.

Ten eerste laat ik de dokters, en ieder die daar meer ervaring in heeft, erover oordelen of het gevaarlijk is om midden in de stad kerkhoven te hebben. Want ik ben er niet bekend mee of uit de graven lucht of damp opkomt die de lucht verziekt. Maar als dat zo is, dan is er volgens bovengenoemde waarschuwingen genoeg reden om het kerkhof buiten de stad te hebben. Want zoals we gehoord hebben zijn we allemaal verplicht om het gif te weren zoveel we kunnen. Want God heeft ons bevolen ons lichaam zo te verzorgen, dat we het ontzien en behouden, als Hij ons geen nood toeschikt. Anderzijds heeft God ons bevolen om in vertrouwen het lichaam in te zetten en op het spel te zetten als de nood dat vereist. Zo moeten we op Zijn wil voorbereid zijn. Of dat nu is dat we leven of dat we sterven zullen: *“Want niemand van ons leeft zichzelf en niemand sterft zichzelf”* aldus Paulus in Romeinen 14 vers 7.

Ik weet goed dat vroeger, zowel onder Joden als heidenen, zowel onder heiligen als onder zondaars, het gebruik is geweest de begrafenis buiten de stad te hebben. De ouden zijn zeker zo wijs geweest als wij nu kunnen zijn. Want zo laat ook het Evangelie van Lukas in het

zevende hoofdstuk zien, toen Christus in de stadspoort van Nain de zoon van de weduwe uit de dood opwekte: “*En als Hij de poort der stad genaakte, zie daar, een dode werd uitgedragen, die een eniggeboren zoon zijner moeder was, en zij was weduwe en een grote schare van de stad was met haar.*” Zo was toen het gebruik van het land om de begrafenis buiten de stad te houden. Ook het graf van Christus Zelf was buiten de stad. Zo kocht ook Abraham zijn graf op de akker van Efron, de spelonk van Machpela, waarin alle aartsvaders zich lieten begraven (Genesis 23:10). Daarom is het woord in het Latijn ook *efferre*, dat betekent *uitdragen*, wat wij ook *ten grave dragen* noemen.

Daarom zou mijn raad ook zijn, om volgens deze voorbeelden de begraafplaats buiten de stad te situeren. En omdat we hier in Wittenberg een kerkhof hebben, zou niet alleen de nood, maar ook de vroomheid en wellevendheid ertoe moeten brengen om een gemeenschappelijke begraafplaats buiten de stad in te richten. Want voor een begraafplaats zou het heel gepast zijn een nette, stille plaats te zijn, afgezonderd van alle andere plaatsen. Daar moet u met aandacht kunnen gaan en staan, om daar na te denken over de dood, het laatste oordeel en de opstanding, en om te bidden. Zo moet die plaats een ereplaats, ja bijna een heilige plaats zijn, zodat u die in alle eerbied kunt bezoeken omdat er zonder twijfel ook enkele heiligen liggen. Ook zou u dan eromheen aan de randen toepasselijke beelden en schilderijen kunnen plaatsen.

Maar hoe ziet ons kerkhof eruit? Vier of vijf straatjes en twee of drie markten zijn het, zodat er in heel de stad geen meer openbare en luidruchtigere plek is dan juist het kerkhof. Daar lopen mensen dagelijks, ja dag en nacht overheen, ja zowel mensen als vee. Iedereen heeft vanuit zijn huis een deur en een straatje dat ernaartoe voert. En op de begraafplaats gebeurt van alles, misschien ook wel dingen waar u niet over praat. En daardoor gaat de aandacht en eerbied die de begrafenis toekomt, compleet verloren. Niemand vindt het gewichtiger dan het lopen over een plaats waar kadavers neergegooid worden. Zo zou de Turk de plaats niet zo kunnen onteren als wij doen. En we zouden

daar toch een gedenkplaats moeten scheppen, de dood en de opstanding overdenken en letten op de heiligen die daar liggen. Maar hoe kan dat op een openbare plaats waar iedereen overheen loopt en die open en bloot voor ieders deur ligt. Als op deze manier een begraafplaats in ere gehouden moet worden, dan zou ik liever in de Elbe of in het bos liggen. Maar als de begraafplaats buiten op een afgezonderde, stille plaats zou zijn, waar niemand door- of overheen liep, dan was het geestelijk, eerbaar en heilig om te zien. Dan kon hij ook nog zo ingericht worden dat iedereen die hem wil bezoeken, tot aandacht brengt. Dat zou mijn raad zijn. Wie zo wil doen, laat hij het doen. Wie het beter weet, laat hij verdergaan zoals hij al deed. Ik heers over niemand.

7. Oproep tot gebed

Ten slotte vermanen en vragen wij u om Christus' wil, ons te helpen strijden – met bidden tot God en met het prediken tegen de grote geestelijke pest van de boze satan, waarmee hij nu de wereld vergiftigt en aansteekt. Ik bedoel de lasteraars van het sacrament, hoewel er behalve zij ook vele andere sekten opkomen. Want de satan is toornig en voelt misschien dat de dag van Christus dichtbij is. Daarom gaat hij zo vreselijk tekeer en wil hij ons door zijn geestelijke verwarring de Heiland Jezus Christus ontnemen. Onder het pausdom was hij puur vleselijk, zodat zelfs monnikspijen heilig moesten zijn. Maar nu werkt hij puur geestelijk, zodat ook het vlees en het woord van Christus niets meer zouden betekenen. Ik hoop dat voor ieder die nog te redden is, in mijn boekje genoeg geschreven staat. Want goddank zijn er daardoor velen uit hun razernij gehaald, en nog verder in de waarheid gesterkt en bevestigd.

Christus, onze Heere en Heiland, beware u allen onbevlekt en onstraffelijk in het zuivere geloof en in vurige liefde tot op Zijn dag, samen met ons allen. Amen.

De bekende Duitse reformator Maarten Luther biedt in dit werkje verrassend actuele raadgevingen voor christenen in tijden van pestilentie en besmettelijke ziekten. Hij gaat in op de vraag hoe burgers, artsen, verpleegkundigen en overheden hebben te handelen. Een ernstige waarschuwing blijft niet uit voor hen die in overmoedigheid de grens van roekeloosheid passeren. Anderzijds wijst hij op Gods beloften en wonderlijke zorg voor hen die in alle afhankelijkheid zich kwijten van hun liefdesplicht tot de naaste: “Welgelukzalig is hij die zich verstandiglijk gedraagt jegens een ellendige; de HEERE zal hem bevrijden ten dage des kwaads.” Tenslotte dringt hij er op aan om naar de prediking in de kerk te gaan, om daar te leren hoe we getroost leven en sterven moeten.

www.scientiae.nl

